РОЗДІЛ 9. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ОСВІТІІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ FLIPPED CLASSROOM
У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИINNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF FLIPPED CLASSROOM
IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

У статті викладена технологія організації навчального процесу у форматі змішаного навчання іноземної мови, для якого характерне чергування компонентів очного та дистанційного навчання, а також описана педагогічна модель flipped classroom або «Перевернутий клас», що найбільш точно відображає суть технології.

У дослідженні розглянуті ключові характеристики інноваційної технології «Перевернутий клас», яка переставляє місцями домашню та аудиторну роботу, забезпечує розвиток студента як суб'єкта навчальної діяльності і змінює роль викладача в процесі навчання; визначені відмінні риси від традиційної моделі навчання; наведені переваги та особливості застосування технології у навчанні іноземної мови на початковому етапі; описана схема роботи викладача зі студентами в аудиторний та позааудиторний час.

Автор статті пропонує метод роботи з аудіоматеріалами за технологією «Перевернутий клас», що складається з двох етапів: підготовча (домашня) робота та аудиторна робота. У рамках першого етапу студентам пропонується прослухати аудіозапис, виписати і запам'ятати нові слова і вирази, виконати тестові завдання та письмово відповісти на запитання для перевірки розуміння почутого. У рамках другого етапу студенти аналізують аудіотекст, виокремлюють значущі лексичні та граматичні одиниці, усно відповідають на питання викладача, працюють в парах і виконують творче завдання по створенню нового тексту. Дослідник наводить приклади завдань, що можуть бути запропоновані для домашньої та аудиторної роботи, та робить висновок про ефективність та продуктивність застосування технології «Перевернутий клас» при навчанні іноземної мови. Метод сприяє розвитку комунікативної компетентності, дозволяє організувати самостійну роботу студентів, розвинути відповідальне ставлення до власної освіти, підняти рівень зацікавленості та мотивації. Учений називає перспективною подальшу роботу з технологією «Перевернутий клас» у навчанні іноземної мови і пропонує дослідити серед напрямків науково-практичного пошуку можливості створення та впровадження у навчальний процес відео-лекцій та скрінкастів.

Ключові слова: технологія «перевернутий клас», змішана модель навчання, інформа-

ційно-комунікаційні технології, таксономія Блума, іноземна мова, аудіоматеріали.

The article provides the description of the technology of organizing the learning process in the format of blended-learning, which is characterized by the alternation of the components of full-time and distance learning, as well as describes the pedagogical model of flipped classroom, which most accurately reflects the essence of this technology.

The article gives the notion of the key characteristics of the innovative technology of flipped classroom, which rearranges the stages of the homework and the classwork, ensures the development of the student as a subject of educational activity and changes the role of the teacher in the educational process; identifies advantages and peculiarities of application of the technology to the teaching a foreign language at the elementary stage; describes the scheme of the teacher's work with students in the classroom and after-class.

The author of the article proposes a method of working with audio materials using the technology of flipped classroom, which consists of two stages: preparatory (home) work and classwork. In the first stage, students are encouraged to listen to audio, write and memorize new words and expressions, complete test tasks, and answer questions in the writing form to test their listening comprehension. In the second stage, students analyze audio text, find meaningful lexical and grammatical units, answer the teacher's questions, work in pairs and perform creative tasks to create new text. The author gives examples of the tasks that can be offered for classwork and might be given as homework assignment. The author concludes on the efficiency and effectiveness of the use of the flipped classroom technology in teaching a foreign language. This method promotes the development of communicative competence, allows to organize independent work of students, to develop a responsible attitude to their own education, to raise the level of interest and motivation. The author suggests the areas of scientific and practical search, which are regarded in exploring the possibilities of creating and implementing video lectures and screen-casts in the educational process.

Key words: flipped classroom technology, information and communication technologies, blended learning, Bloom's taxonomy, a foreign language.

УДК 37.022

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.40>

Баранчук О.В.,

викладач підготовчого відділення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

За останні десятиліття сучасне освітнє середовище зазнало значних змін. Зважаючи на швидкі перетворення в соціальних, економічних та полі-

тичних тенденціях сьогодення, традиційні форми, методи та інструменти навчання потребують переосмислення. Поступово з'являються цифрові навчальні середовища, у яких студент грає роль

не об'єкта навчання, як раніше, а суб'єкта – тобто має змогу власними силами впливати на свій розвиток. Освітня парадигма також змінює своє спрямування та остаточну мету, – не просто засвоєння студентом суми знань, а «розвиток вільної особистості, що володіє інформаційною та цифровою компетентністю, критичним мисленням, вмінням самостійно приймати рішення й обирати персоналізовані освітні траєкторії, що сприяють формуванню гнучкості й адаптивності до реалій сучасного суспільства» [5, с. 123]. Зважаючи на вищезазначене, викладачі повинні створювати нове цифрове освітнє середовище, в якому студенти виступатимуть суб'єктами своєї діяльності, а викладачі виконуватимуть роль помічників та провідників у набутті знань, а не єдиними трансляторами. При такому підході актуальним і необхідним є пошук нових форм навчання в рамках цифрового навчального середовища. Однією з таких форм, що з'явилися у відповідь на запит сучасних освітніх тенденцій, є модель змішаного навчання (англ. blended learning) [7, с. 28]. Суть цієї моделі в тому, що вона сприяє підвищенню якості навчання іноземної мови завдяки впровадженню нових інформаційно-комунікаційних технологій у традиційні методи навчання. Перевагами змішаного навчання є його інтерактивність та керованість навчального процесу, що підвищує рівень мотивації та залученості студентів до контексту освітньої діяльності [5, с. 124]. Одним із компонентів змішаного навчання є технологія «перевернутий клас» (англ. flipped classroom). У статті будуть розглянуті можливості та практичні прийоми застосування даної моделі в навчанні іноземної мови (російської) студентів-іноземців з початковим рівнем володіння мовою. Перевернуте навчання – це педагогічний підхід у рамках змішаного навчання, коли заняття в аудиторії і домашнє завдання є взаємозамінні [9]. Така модель навчання передбачає, що студенти забезпечуються всіма лекційними матеріалами у формі відео чи фото та повинні самостійно опрацювати їх удома. Уся подальша взаємодія між студентами і викладачем – вирішення проблемних питань, практичне застосування набутих знань, дискусії – відбуваються у класі. Тобто типова подача нового навчального матеріалу й організація домашніх завдань представлені навпаки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд літератури показує, що питання перевернутого класу здебільшого розкрито у працях зарубіжних учених і ще мало представлене в роботах вітчизняних науковців. Теоретично модель перевернутого класу вперше була висвітлена і обґрунтована в 1993 році у роботі Елісон Кінг (Elison King) “From Sage on the Stage to Guide on the side” («Від лектора до наставника»). Першими, хто втілював дану технологію на практиці, були викладачі хімії Аарон Семс (Aaron Sams) і Джонатан Бергман

(Jonatan Bergmann), які у 2000 році зняли відео з матеріалами уроків для учнів, які їх пропустили. Також серед учених, які займаються питанням перевернутого класу (опис етапів роботи в класі та вдома, принципів застосування технології на практиці, способів формування компетенцій, аналіз переваг та недоліків технології, ролі викладача в процесі навчання, особливостей використання технології в навчанні різних дисциплін, визначення психологічної та мотиваційної готовності студентів до навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, розгляд on-line платформ, за допомогою яких здійснюється навчання у перевернутому класі) в останні двадцять років є: M. Lage, G. Platt, G. Topp, M. Treglia, G.M. Novak, M. Gilboy, K. Muldrow, R. Schuman, T. Rosenberg, B. Alvarez, M.B. Юріна, Ю.В. Лопухова, О.Ф. Бриксіна, С.Г. Литвинова, М.О. Полухіна, Е.Е. Валєєва, Т.О. Борзова, О.К. Мельнікова, К.Л. Бугайчук, О.О. Крилова.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість робіт, присвячених розгляду питання перевернутого класу, розкривають теоретичні аспекти даної технології або описують принципи та прийоми використання цієї навчальної моделі у викладанні природничих або технічних дисциплін у вищій школі. Попри досить велику кількість досліджень і публікацій, проблема впровадження технології перевернутий клас у навчанні іноземної мови на початковому етапі в рамках доуніверситетської підготовки залишається невирішеною. У статті будуть розглянуті основні прийоми та інструменти застосування даної навчальної технології в групі іноземних слухачів з Китаю, що вивчають російську мову як іноземну на Підготовчому відділенні Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Метою статті є визначення основних переваг використання технології перевернутий клас у навчанні іноземної мови на початковому етапі, розгляд фундаментальних прийомів застосування технології та представлення зразку її поетапного впровадження в практиці навчання російської мови.

Виклад основного матеріалу. Flipped classroom або перевернутий клас – це навчальна технологія, що перевертає традиційну систему заняття [6, с. 32]. Метою цієї технології є досягнення взаємодії між групою студентів та між студентами і викладачем. При використанні технології Flipped classroom у навчанні іноземної мови така взаємодія стає можливою завдяки комунікації, яка, в свою чергу, є основною ціллю вивчення іноземної мови.

За словами одного з теоретиків і практиків методики перевернутого класу Метью Лінча, існує 4 так звані стовпи, на яких вона базується [8]. Перші літери назв цих «стовпів» складають аббревіатуру FLIP:

1. Flexible environment (гнучке середовище). Гнучкість є основною рисою технології та має бути ознакою роботи викладача і студентів. Так, викладач повинен мати вільну можливість організовувати простір у класі (наприклад, переставлять стільці і парти для групової роботи).

2. Learning culture (культура навчання). Джерелом і транслятором інформації, яку отримують студенти, не обов'язково повинен бути лише викладач.

3. Intentional content (цілеспрямований відбір контенту). Викладач повинен інвестувати свій час на знаходження необхідного матеріалу і шляхів його ефективної подачі в аудиторії та за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Professional Educator (професійний педагог). Роль викладача є основною, а успіх впровадження технології залежить від його знань та умінь все правильно організувати. Викладач є не тільки провідником теоретичних знань, він є наставником і модератором, який має змогу відстежувати процес засвоєння матеріалу кожним студентом та має більше часу для взаємодії з групою.

Схема впровадження технології flipped classroom має такий вигляд:

1. Студенти вивчають новий матеріал вдома. Цей процес складається з перегляду відео-лекцій, роботи з презентаціями, роботи з рекомендованою літературою і матеріалами, запропонованими викладачем.

2. Студенти у режимі співпраці і взаємодії працюють в аудиторії.

3. Викладач виконує роль наглядча, вчасно дає зворотній зв'язок та оцінює роботу [5, с. 124].

У цілому, суть технології flipped classroom полягає у перестановці ключових складових навчального процесу. Згідно з цим положенням таксономія Б. Блума також змінює свій вигляд – стає перевернутою. Як можна побачити на рис. 1, студенти виконують більш низькі рівні пізнавальної активності (запам'ятовування, розуміння) поза класом, а під час заняття акцент спрямовується на виконанні більш високих форм пізнавальної діяльності (аналіз, синтез).

При такій моделі навчання студенти самостійно опановують зміст нового навчального матеріалу в електронному вигляді, а потім застосовують отримані знання в аудиторний час через виконання практичних завдань.

Перспективність і перевага використання технології flipped classroom, на думку дослідників, полягає у наступному:

- по-перше, технологія підвищує ефективність освітнього процесу та рейтинг навчального закладу через реалізацію концепції електронної освіти із застосуванням інноваційних прийомів;

- по-друге, метод дає змогу студентам вивчати новий матеріал у власному темпі, переглядати відео та прослуховувати аудіо матеріали необмежену кількість разів у зручний для них час;

- по-третє, технологія flipped classroom здатна полегшити процес навчання і зняти психологічні труднощі, які можуть виникати у деяких студентів у класі;

Рис. 1. Перевернута таксономія Б. Блума

Джерело: складено автором

– по-четверте, метод перевернутого уроку може допомогти надолужити пропущений матеріал тим студентам, які не були присутні на занятті;

– по-п'яте, технологія стимулює розвиток у студентах відповідального ставлення до власної освіти та звичку безперервно і самостійно навчатися, таких особистих характеристик як активність та ініціативність, а також метапредметних навичок (самоорганізація, управління ресурсами часу), підвищує мотивацію до навчання [1; 2, с. 32].

Таким чином, в основі технології перевернутого навчання лежить персоналізований компетентнісний підхід [5, с. 126], який сприяє формуванню комунікативної компетенції, що, в свою чергу, є головною метою в навчанні іноземної мови [4, с. 97].

Основними формами роботи при вивченні нового матеріалу вдома є відео-лекція, аудіозапис та фотографії, які надсилаються студентам на персональні комп'ютери чи мобільні засоби зв'язку. Найбільшою перевагою навчати іноземної мови через відео або аудіо є те, що студенти можуть працювати з ними вдома у комфортному темпі, переглядати чи прослуховувати фрагменти матеріалу стільки разів, скільки їм необхідно для повного розуміння. Це допомагає зрівняти шанси на успішне засвоєння навчального матеріалу студентам з різним рівнем іншомовної компетенції. При цьому студенти з менш розвинутою мовною компетенцією будуть почуватись значно комфортніше, ніж якби вони сприймали той самий матеріал у класі.

Наведемо приклади навчання іноземної мови з використанням аудіоматеріалу. Аудіоматеріали можна підготувати шляхом підбору готових аудіювань з YouTube, аудіоматеріалів, що входять до комплектів підручників з вивчення іноземної мови або шляхом створення власних аудіозаписів за допомогою диктофону чи використовуючи функцію голосового повідомлення у мобільних додатках для спілкування, таких, як Viber, WhatsApp, Telegram, WeChat.

Схема організації навчання за технологією flipped classroom:

– викладач визначає, який навчальний матеріал він хоче презентувати за допомогою аудіоматеріалу;

– викладач обирає аудіоматеріал, який відповідає темі, або створює власний аудіозапис;

– викладач пише завдання: список нових слів, які студенти повинні перекласти перед прослуховуванням аудіозапису та питання, на які вони мають відповісти після прослуховування аудіювання. Ці завдання можуть бути відправлені у електронному форматі (через сервіс Google Forms або через програму Telegram, в яких є можливість створювати питання з варіантами відповідей на вибір);

– викладач відправляє студентам аудіоматеріал та завдання, які потрібно виконати вдома;

– студенти перекладають нові слова й записують їх у зошит, прослуховують аудіо та відповідають на запитання і відправляють свої відповіді викладачу;

– викладач перевіряє відповіді студентів та оцінює їх, визначає, які питання були складними і повинні бути розглянуті у класі;

– після того, як усі студенти завершили виконувати завдання, викладач може надіслати скрипт, щоб студенти мали можливість прочитати текст аудіозапису і краще зрозуміти прослухане;

– на занятті у класі викладач семантизує інформацію, що студенти вивчили самостійно, перевіряє розуміння і знання нової лексики, звертає увагу студентів на проблемні питання, організовує творче осмислення з домінантою на продуктивні види мовленнєвої діяльності: ставить завдання проаналізувати ті чи інші граматичні конструкції, відтворити фрагменти прослуханого тексту у формі переказу або діалогу, взяти участь у дискусії, підготувати презентацію [3, с. 48].

Схема була випробувана в практиці навчання іноземної мови (російської) студентів з рівнем знання мови А2. Для відпрацювання навички ведення розмови по телефону й вміння запросити та прийняти запрошення, відреагувати на добрі й погані новини був обраний діалог «Разговор по телефону» (розділ «Русский на каждый день» [1, с. 46]) з підручника О. Dolmatova, Е. Novacas. Точка Ру. Tochka Ru. Russian course A2. Part 1. Москва, 2019.:

Андрей: Алло! Привет, Марина! Это Андрей.

Марина: О, привет, Андрей! **Сколько лет, сколько зим!** Рада тебя слышать. Как у тебя дела?

Андрей: У меня всё в порядке. Спасибо. Как ты?

Марина: И у меня всё хорошо. **Что нового?**

Андрей: У меня новая работа.

Марина: **Правда? Здорово!** Ты давно хотел. Ну и как тебе на новом месте?

Андрей: **Просто супер!** Наконец я делаю то, что **мне по душе** – занимаюсь рекламой. Атмосфера в офисе классная. У меня в команде молодые и креативные ребята.

Марина: **Это просто замечательно! Я так рада за тебя!**

Андрей: Спасибо! Но не всё так идеально. Офис далеко, и я трачу 2 часа на дорогу.

Марина: **Вот не везёт!** И раньше твой офис находился на другом конце города.

Андрей: Да уж... Слушай, хотел тебя спросить – **ты свободна** в следующую пятницу?

Марина: Вечером свободна. Почему ты спрашиваешь?

Андрей: **Может, пойдём в кино?**

Марина: **Отличная идея. Я за.** Что сейчас идёт?

Андрей: «Константин» в «Формуле кино». Это в центре.

Марина: А во сколько начинается фильм?

Андрей: Сейчас посмотрю. Так, есть сеансы в 18:00 и в 20:15. Во сколько тебе удобно?

Марина: Хмм... Я заканчиваю работать в 6 часов. **Давай** в 8:15.

Андрей: **Давай!** Я встречу тебя после работы. Пойдём сначала поужинаем, а потом в кино.

Марина: **С удовольствием!** До встречи!

Андрей: До скорого!»

Робота проходила за таким планом:

1. Підготовча робота (самостійна робота студентів вдома):

Викладач оголосив студентам тему наступного заняття, розповів, які навички вони повинні здобути у процесі виконання всіх завдань та відправив у створену групу в Telegram аудіоматеріал тривалістю 1 хв. 30 сек., дав вказівки щодо виконання завдань:

– перед прослуховуванням аудіо перекласти на рідну мову слова та вирази, необхідні для розуміння діалогу («Сколько лет, сколько зим!», «по душе», «не везёт», «я трачу 2 часа», «сеанс», «здорово», «замечательно», «с удовольствием»), написати їх в зошит;

– після прослуховування аудіо виконати тестові завдання, які також створюються викладачем

у спільному чаті Telegram за допомогою функції «Вікторина» (рис. 2);

– запам'ятати нові слова та вирази.

Після завершення виконання завдань усіма студентами викладач перевіряє їх відповіді та робить висновок про те, які питання викликали найбільшу кількість помилок і повинні бути повторно розглянуті в класі. Також за наявності скрипту викладач відправляє його в групу з тим, щоб студенти могли прочитати текст діалогу, побачити слова, які важко сприймалися аудіально, виписати слова та вирази, які вони хочуть запам'ятати.

2. Аудиторна робота:

Викладач усно перевіряє знання нових слів та виразів, їх вимову та здатність застосовувати у контексті, пропонує скласти власні речення або запитання з використанням нової лексики. Потім проводиться аналіз помилок, вирішення складних питань:

1) Что значит выражение «мне по душе»? Приведите примеры.

2) Какой смысл выражения «сколько лет, сколько зим!»?

3) Когда, в каких ситуациях люди используют выражение «сколько лет, сколько зим!»? Приведите примеры.

Рис. 2. Приклад навчальної вікторини в Telegram

Джерело: складено автором

5) Что значит выражение «мне не везёт»? Приведите примеры.

6) Что значит выражение «с удовольствием»? Приведите примеры использования.

Студенти роблять узагальнення щодо того, які лексичні засоби потрібно використовувати, якщо вони хочуть когось запросити («Ты свободна/свободен завтра/в следующую пятницу?», «Может, пойдём в кино/кафе?»), прийняти запрошення («Отличная идея!», «Я за!», «Давай!», «С удовольствием!») та які слова і вирази можна використовувати для реакції на гарні новини («Правда? Здорово!», «Я так рад/рада за тебя!», «Просто супер!», «Это просто замечательно!») і погані («Вот не везёт!»).

Фінальним етапом роботи є виконання творчого завдання у парах – інсценувати розмову по телефону, метою якої є коротко розповісти про останні новини свого життя, запросити іншу людину будь-куди та домовитись про зустріч.

Висновки. Сучасний освітній процес зазнає трансформації, інтегрується у цифровий простір, що дає поштовх для викладачів і педагогів розробляти і впроваджувати у навчальний процес інформаційно-комунікаційні технології. Технологія flipped classroom або «перевернутий клас» є інноваційною технологією навчання з використанням он-лайн платформ та Інтернет-ресурсів. Дана технологія може бути успішно застосована у навчанні іноземної мови починаючи з елементарного рівня володіння іноземною мовою. Поєднання традиційних та інноваційних форм, методів, інструментів навчання є основною змішаного навчання, за допомогою якого досягається максимальний розвиток комунікативної компетенції студентів. Серед перспективних напрямків розвитку даного питання є дослідження інших форм домашньої роботи (відео-лекції, скрінкасти) як

етапу впровадження технології flipped classroom у навчанні іноземної мови.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Думина Е.В. Образовательный потенциал педагогической модели «перевернутый класс» в условиях иноязычной подготовки студентов неязыкового вуза. *Вестник МГЛУ: Гуманитарные науки*. Вып. 17 (815). 2018. С. 26–35.
2. Ищенко А.М. «Перевернутый класс» – инновационная модель обучения. *Учительская газета*. Независимое педагогическое издание, 21 декабря 2014 года. URL: www.ug.ru/method_article/876.
3. Крылова Е.А. Использование технологии flipped classroom при обучении иностранному языку студентов неязыковых вузов. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета*. 2019. № 7 (140). С. 45–49.
4. Мельникова О.К. Применение метода «перевернутого класса» в преподавании английского языка в вузе. *Успехи современной науки*. 2017. Т. 1, № 1. С. 96–98.
5. Полухина М.О. Использование технологии смешанного обучения «перевернутый класс» на основе платформы «TED-Ed» / М.О. Полухина, Э.Э. Валеева. *Вестник Самарского государственного технического университета. Серия «Психолого-педагогические науки»*. 2019. № 1 (41). С. 122–132.
6. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reaching Every Student in Every Class Every Day. *International Society for Technology in Education*, 1 edition, 2012. 122 p.
7. Biggs J., Tang C. Teaching for quality learning at university: What the student does. *Open University Press*. New York, 2011. 389 p.
8. Lynch M. The Four Pillars of Flipped Learning. *The Edvocate*. 2015. URL: <http://www.theedadvocate.org/the-four-pillars-of-flippedlearning/>.
9. Tucker B. The Flipped Classroom. *Education Next*. 2012. URL: <http://educationnext.org/the-flipped-classroom/>.